

معیارهای ارزیابی عملکرد و تعیین ارزش بنگاه اقتصادی تلقی می شود که همواره مورد استفاده طیف وسیعی از استفاده کنندگان نظیر سهامداران - سرمایه گذاران - کارگزاران بورس و... قرار می گیرد. از آنجا که محاسبه سود بنگاه اقتصادی متأثر از روش های برآورد حسابداری است و تهیه صورت های مالی بر عهده مدیریت واحد تجاری است ممکن است مدیریت بنا به دلایل مختلف اقدام به مدیریت سود کند. رفتار فرصت طلبانه مدیران اقتضا می کند در گزارش سود دخل و تصرف کنند و وقتی این دخل و تصرف کشف شود کیفیت سود شرکت مورد سوال قرار می گیرد. و تحلیل گران مالی مجبور هستند به ارزیابی مجدد اطلاعات مالی بپردازند. از آنجا که بسیاری از فنون حسابداری مستلزم قضاوت حرفه ای است، انتخاب فنون اندازه گیری و ارزشیابی حسابداری هم چون روش های قیمت گذاری موجودی ها، استهلاک، حسابداری اوراق بهادار قابل داد و ستد که با اهداف افزایش منابع مدیریت صورت می گیرد بخشی از مدیریت سود محسوب می شود [۹]. هدف اساسی این تحقیق بررسی تأثیر مدیریت سود در تصمیمات سرمایه گذاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. شناسایی مدیریت سود در شرکت های بورس اوراق بهادار می تواند زمینه را برای تصمیم گیری مناسب تر گروه های مختلف استفاده کننده از اطلاعات حسابداری فراهم کند.

ادبیات موضوع

پدیده مدیریت سود در سال های اخیر موضوع مورد علاقه محققان حسابداری و مالی بوده است این پدیده نوعی اقدام آگاهانه با هدف طبیعی نشان دادن سود شرکت برای رسیدن به یک سطح مطلوب و مورد نظر است [۲۲]. به عبارت دیگر مدیریت سود به معنای دخالت هدفمند در فرآیند گزارش گیری مالی برون سازمانی به

بررسی تأثیر مدیریت سود در تصمیمات سرمایه گذاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

چکیده

هدف اصلی این مقاله بررسی تأثیر مدیریت سود در تصمیمات سرمایه گذاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در صنایع مختلف است. در دوره مورد بررسی (۱۳۸۴-۱۳۸۰) شرکت از صنایع مختلف انتخاب شدند. سپس با استفاده از شاخص "ایکل" این شرکت ها به دو گروه شرکت های دستکاری کننده سود (۹۳ شرکت) و غیر دستکاری کننده سود (۷۳ شرکت) طبقه بندی شدند. نتایج بررسی نشان داد که شرکت های دستکاری کننده سود در دوره دستکاری سود، سطح سرمایه گذاری بالاتری نسبت به فرصت های سرمایه گذاری مورد انتظار ندارند. هم چنین این شرکت ها در دوره مالی بعد نیز سطح سرمایه گذاری پایین تری از فرصت های سرمایه گذاری مورد انتظار نداشته اند اما نتایج تحقیق در کل گویای این مطلب است که در شرکت های مورد مطالعه مدیریت سود اعمال می شود. از آنجا که مدیریت سود سبب ارایه اطلاعات مالی به صورت غیر واقعی می شود استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری باید در تصمیم گیری های خود به این موضوع توجه کنند.

مقدمه

سود گزارش شده در صورت های مالی به عنوان یکی از مهم ترین

دکتر احمد مدرس^۱
جمال محمدی^۲

۱- استاد یار دانشکده مدیریت دانشگاه تهران
۲- کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه آزاد واحد نیشابور

سازمان بورس و اوراق بهادار تهران مقدم سهامداران را گرامی می‌دارد

نام شرکت	آخرین قیمت	تغییر	نام شرکت	آخرین قیمت	تغییر	نام شرکت	آخرین قیمت	تغییر
داهی	۱۳۲۵۰	-	سرامیک سینا	۱۲۵۰	۰	معادن روی-یرا	۱۲۵۰	۰
کافی انو	۱۴۲۸	۰	هیقه و گاز	۱۲۴۰۲	۰	هیقه قزوین	۱۲۴۰۲	۰
هیقه معد	۱۶۰۰۰	۰	کافی نیلو	۴۶۵۰	۰	سنگز ایران	۴۶۵۰	۰
نوازم شا	۱۳۳۰	۰	صنعتی پیام	۱۰۲۰	۰	پوتان	۱۰۲۰	۰
ایران مریز	۱۳۶۴	۰	بیمبایی نوس	۳۹۰۰	-۱۳۲	مقابر اترادو	۳۹۰۰	۰
مرماید	۲۷۴۰	۳۱	توسعه بهفر	۳۳۲۰	۲۰	بانک ملی	۱۲۹	۰
مرماید	۲۳۷۵	-۲	مرماید رنا	۲۸۰۰	۰	مرماید	۳۶	۰
مرماید	۲۵۰۰	۶۰	مرماید صنعت	۱۵۸۵۰	۰	صنعتی جدید	۲۰	۰
مرماید	۲۵۲۰	۵۲	مرماید ملی	۱۳۶۰	۰	مرماید ملت	۰	۰

زمان بورس و اوراق بهادار مقدم سهامداران عزیز را ۹:۴۳ ۸
9:43:47

گزارش عملکرد
ایران مریز
گزارش عملکرد
گزارش عملکرد
گزارش عملکرد
گزارش عملکرد

بورس گویا
۶۷۲۴۸۴۸
(۴ تنه سازمان)

TIVANIC

می توانند روی سودهای گزارش شده اثر بگذارند ابزارهای مدیریت سود گفته می شود که در کل می توان آن را به سه دسته تقسیم کرد [۹].

۱- نحوه برخورد حسابداری معاملات به دلخواه مدیریت

۲- انتخاب و تغییر اصول و رویه های حسابداری

۳- مدیریت اقلام تعهدی
برخی از ابزارهای مدیریت سود که به غیر از روش های حسابداری وجود دارد عبارتند از: زمان بندی فروش دارایی های ثابت، زمان بندی فروش سرمایه گذاری ها، زمان بندی هزینه های مالی [۶].

مدیران از مدیریت سود انگیزه هایی دارند [۱۵] که می توان آن ها را به شرح ذیل عنوان کرد:

- الف) ارزیابی عملکرد شرکت و مدیریت
- ب) انگیزه های سیاسی
- ج) انگیزه های مالیاتی
- د) حفظ ارزش بازار سهام
- ه) جذب سهام دار جدید
- و) افزایش رفاه مدیریت
- ز) قراردادهای تأمین مالی

راهبردهای مدیریت سود

۱- برآورد بیش از واقع نتیجه عملیات:
در شرایط عادی مدیران سعی می کنند تصویر مطلوبی از شرکت نشان دهند این کار معمولاً از طریق تسریع در شناخت درآمدها یا تأخیر در شناخت هزینه ها صورت می گیرد [۹].

۲- انتقال زیان های آتی به دوره جاری:
اگر شرکتی در یک سال آتی بیش از حد عملکرد ضعیفی داشته باشد این راهبرد به شرکت اجازه می دهد زیان های مربوط به آینده را در سال مالی مورد نظر شناسایی کند تا در سال های آتی بتواند وضعیت مالی بهتری را گزارش کند [۹].

به طور کلی مدیران مایلند روش هایی را انتخاب کنند که سود خالص گزارش شده را افزایش یا کاهش دهد. اگر مدیریت روش هایی را انتخاب کند که سود را زیاده تر نشان دهد در این صورت، این امر می تواند

پروژه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

منظور تحصیل منافع مورد نظر [۲۱] است.

مدیریت سود موقعی روی می دهد که مدیران با استفاده از قضاوت (تشخیص) در گزارش گیری مالی و ساختار مبادلات برای منافع بعضی از ذینفعان (شامل سهام داران، اعتبار دهندگان، کارکنان، دولت، سرمایه گذاران و...) درباره عملکرد اقتصادی شرکت یا تحت تأثیر قرار دادن نتایج قراردادی که به ارقام حسابداری گزارش شده وابسته است در گزارش گیری مالی تغییر ایجاد می کنند [۱۱].
برای این منظور مدیریت می تواند رویه هایی را از بین روش های مختلف حسابداری انتخاب کند که منافع آن ها را حداکثر کند و یا باعث افزایش ارزش بازار سهام شرکت شود. یکی از اهداف مدیریت سود حفظ اعتبار شرکت است زیرا باعث می شود شرکت کارا و پویا به حساب آید. کسب جایگاهی مناسب در میان رقبا و بازار سرمایه باعث می شود سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان نسبت به شرکت نظر مساعدتری داشته باشند و شرکت در صرف هزینه های بیش تر در رقابت با سایر شرکت های مشابه بی نیاز باشد و با هزینه کمتر اعتبار و وام دریافت کند [۱۰].
به آن دسته از روش ها یا ابزارهایی که با استفاده از آن ها مدیران

بر تصمیمات سرمایه گذاران در زمینه خرید و فروش سهام تأثیر گذارد و افزایش قیمت سهام را به دنبال داشته باشد. البته این حالت تا زمانی می تواند دوام بیاورد که سرمایه گذاران و تصمیم گیرندگان از نوع سرمایه گذاران بی تجربه یا کم تجربه باشند. در فرضیه سرمایه گذاران کم تجربه ادعا می شود که با روش های متنوع حسابداری می توان سود جاری را بوسیله روش های مختلف حسابداری دستکاری کرد بدون این که سرمایه گذار از این موضوع آگاه باشد [۷]. ادبیات مرتبط با این موضوع برای اولین بار توسط "بال و برون و بور" در سال ۱۹۶۸ ارائه شد. آن ها صورت سود و زیان را تأمین کننده و ارائه دهنده اطلاعاتی در مورد ارزش شرکت به سرمایه گذاران می دانند و بیان می کنند که تنوع در کیفیت گزارش سود در اطلاع رسانی به سرمایه گذاران تأثیر بسزایی دارد [۱۷].

پیشینه تحقیق

تحقیقات مرتبط با مدیریت سود (دستکاری سود) در حال حاضر بخش قابل توجهی از مطالعات تجربی را تشکیل می دهد که به طور نمونه می توان به تحقیقات "چیف، آرچی بالد، دچوو، والن، بارتو و سیمکو، هلی، لیو، مایرن و دیگران" اشاره کرد. "چیف" (۱۹۶۶) از نخستین محققانی بود که موضوع مالکیت را از دیدگاه گزارش گری مالی مورد توجه قرار داد. او پس از مطالعه رفتار شرکت های عضو بورس اوراق بهادار نیویورک نتیجه گیری کرد که هرگاه تضاد بین منافع مدیران و مالکان در شرکت ها وجود داشته باشد انتخاب روش های حسابداری فرصتی مناسب برای دستکاری سود برای مدیران فراهم می کند [۲].

"آرچی بالد" (۱۹۶۷) در تحقیقات خود به این نکته دست یافت که بخش قابل ملاحظه ای از شرکت ها هنگامی دست به مدیریت سود می زنند که سودآوری آن ها کاهش می یابد [۱۱]. "کاپلند" (۱۹۶۸) در تحقیق خود عنوان کرد که برآوردهای حسابداری نظیر برآورد هزینه های

مطالبات مشکوک الوصول، استهلاک و عمر مفید دارایی ها ممکن است ابزاری باشد تا از طریق آن بتوان روی سودهای گزارش شده اثر گذاشت و آن ها را دستکاری کرد [۱۰].

وایت (۱۹۷۰) نیز به شواهدی رسید که هم زمان با کاهش سودآوری تمایل شرکت ها به مدیریت سود بیش تر می شود [۱۱]. آشاری و همکارانش ارتباط نسبت سودآوری و مدیریت سود را مورد تأیید قرار دادند و میچلسون و همکارانش نیز در جامعه آماری مورد بررسی، دریافتند شرکت هایی که دست به مدیریت سود می زنند متوسط بازده پایین تری دارند [۱۱].

"بیدلمن" (۱۹۷۳) در تحقیقات خود درباره مدیریت سود به این نتیجه رسید که مدیران شرکت ها در مبادله دارایی ها و بدهی ها، هزینه های بازنشستگی، هزینه های تحقیق و توسعه، هزینه های فروش و بازاریابی، سود را دستکاری می کنند [۲].

"بارتاو" (۱۹۹۳) زمان بندی فروش سرمایه گذاری ها و دارایی های بلند مدت را به عنوان ابزار دستکاری سود توسط مدیریت انتخاب کرد. وی نشان داد ابزار مزبور تغییرات موقتی روی سود می گذارد [۱۰].

"دچوو" (۱۹۹۶) گزارش کرد شرکت هایی که از نظر مدیریت سود توسط کمیسیون بورس اوراق بهادار بررسی شدند به هنگام کشف آن، برای اولین بار به طور متوسط کاهش قیمتی معادل ۹ درصد را تجربه کرده اند [۱۴].

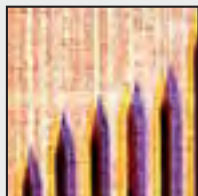
"مک نیچالز و ویلسون" (۱۹۸۸) نیز برای پاسخ به این سؤال که آیا مدیران سود را دستکاری می کنند آزمون هایی انجام دادند این دو محقق ذخیره مطالبات مشکوک الوصول را به عنوان ابزار دستکاری سود برگزیدند آن ها شواهد مدیریت سود را از روی ابزار مزبور به دست آوردند [۱۸].

"والن" (۱۹۹۹) انگیزه دستکاری سود را مربوط به انتظارات و ارزیابی بازار سرمایه می داند. به نظر وی گسترش استفاده از اطلاعات حسابداری توسط سرمایه گذاری و تحلیل گران مالی برای ارزش گذاری سهام می تواند منجر به بروز انگیزه هایی در مدیران برای مدیریت سود شود تا عملکرد قیمت در کوتاه مدت را تحت تأثیر قرار دهد.

تحقیقات "میچلسون و همکارانش" (۱۹۹۹) نشان داد که مدیریت سود بر بازده سهام شرکت تأثیر می گذارد [۳].

"بارتون و سیمکو" (۲۰۰۲) با استفاده از شواهد و آزمون های تجربی نشان دادند که شرکت هایی که به سودهای مورد نظر دست نمی یابند تا حدودی دست به مدیریت سود می زنند [۶].

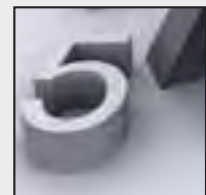
"ریچاردسون و همکارانش" (۲۰۰۲) در تحقیقات خود مزایای اطلاعات حسابداری در پیش بینی رفتارهای مدیریت سود را در شرکت هایی بررسی کردند که صورت سود و زیان آن ها دارای تجدید آرایه است. آنان به این نتیجه رسیدند که اقلام تعهدی شاخص های کلیدی در دستکاری سود می باشند. نتایج تحقیقات آن ها در کل گویای این مطلب بود که شرکت هایی که با دستکاری در صورت های مالی سود بالایی را گزارش می کنند بعد از تجدید

هدف اصلی این مقاله
بررسی تأثیر مدیریت
سود در تصمیمات
سرمایه گذاری
شرکت های پذیرفته
شده در بورس اوراق
بهادار تهران در
صنایع مختلف است

نمایه ۱-۱: نمونه مورد بررسی

ردیف	نام گروه / صنعت	تعداد
۱	سایر معادن	۲
۲	سایر کانی غیر فلزی	۹
۳	سیمان و آهک و گچ	۹
۴	ماشین آلات و تجهیزات	۱۶
۵	شیمیایی	۱۸
۶	فلزات اساسی	۱۲
۷	خودرو و قطعات	۲۲
۸	کانی های فلزی	۲
۹	غذایی بجز قند و شکر	۱۸
۱۰	لاستیک و پلاستیک	۶
۱۱	دستگاههای برقی	۶
۱۲	محصولات فلزی	۱۰
۱۳	دارو	۱۷
۱۴	قند و شکر	۱
۱۵	کاشی و سرامیک	۹
۱۶	حمل و نقل	۱
۱۷	محصولات کاغذی	۳
۱۸	نفت کمک هسته ای	۲
۱۹	وسایل ارتباطی	۳
	جمع	۱۶۶

رفتار فرصت طلبانه مدیران اقتضا می کند در گزارش سود دخل و تصرف کنند و وقتی این دخل و تصرف کشف شود کیفیت سود شرکت مورد سوال قرار می گیرد

“خانسی” (۱۳۸۲) تحقیقی تحت عنوان مطالعه ای برای شفاف سازی اطلاعات مالی با هدف کشف عوامل موثر در زمینه اعمال مدیریت سود و حداکثر سازی پاداش مدیران به منظور کمک به تصمیم گیری مطلوب افراد انجام داد. نتایج تحقیق نشان داد که امکان چنین سوء استفاده ای (چه آگاهانه و یا ناآگاهانه) برای مدیران وجود دارد. از آنجا که نحوه پرداخت پاداش مدیران در ایران معمولاً بر مبنای سود سالانه است این می تواند مهم ترین انگیزه در این زمینه باشد [۴].

“همتی” (۱۳۸۳) در تحقیقی تحت عنوان بررسی قراردادهای بدهی- هزینه های سیاسی، طرح های پاداش و مالکیت بر مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این نتیجه دست یافت که بر خلاف نتایج تحقیقات غربی با افزایش اندازه شرکت، مدیریت برای ارایه تصویری بهتر از عملکرد خود به سهام داران و مسئولان انگیزه بیش تری برای افزایش سود دارد [۱۱].

فرضیه های تحقیق

فرضیه های این پژوهش به شرح زیر است:

فرضیه ۱) شرکت های دستکاری کننده سود در دوره دستکاری سود سطوح سرمایه گذاری بالاتری نسبت به فرصت های سرمایه گذاری مورد انتظار داشته اند. فرضیه ۲) شرکت های دستکاری کننده سود بعد از دوره مالی دستکاری سود سطوح سرمایه گذاری پایین تری نسبت به فرصت های سرمایه گذاری مورد انتظار داشته اند.

جامعه آماری نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای تعیین نمونه مورد مطالعه، شرکت هایی از جامعه آماری یاد شده انتخاب شده اند که پایان سال مالی آن ها ۲۹ اسفند ماه بوده و قبل از سال

ارایه صورت های مالی با کاهش بالایی در قیمت سهام روبرو می شوند [۱۹].

“لیو” (۲۰۰۳) در تحقیق خود رابطه بین مدیریت سود و پرونده های دعوای حقوقی را بررسی کرد (با این سؤال که آیا شرکت هایی که به خاطر عدم رعایت اصول پذیرفته شده حسابداری با شکایت سهام دارانشان روبرو شده اند سود را دستکاری کرده اند یا نه؟) به این نتیجه رسید که این شرکت ها در گزارش های خود سود را بیش از مقدار واقعی گزارش کرده اند و این امر بیان گر این است که مدیریت سود بازار را گمراه کرده است و هنگامی که این گونه دستکاری های سود آشکار شود بازار قیمت سهام را تصحیح می کند [۱۶].

“مایرن و دیگران” (۲۰۰۵) در تحقیق خود به بررسی این سؤال پرداختند که آیا مدیریت سود بر تصمیمات سرمایه گذاری شرکت ها تأثیر می گذارد؟ یافته های وی نشان داد که در دوره ای که گزارش های نادرست ارایه شده، سرمایه گذاری بیش از حد بوده است ولی در دوره های بعد از دوره فوق سرمایه گذاری کاهش یافته است [۱۷].

“رونین و همکارانش” (۲۰۰۶) اثر مدیریت سود بر ارزش شرکت و بر قیمت سهام را مورد بررسی قرار دادند آن ها در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که مدیریت سود به نوسان قیمت سهام منجر می شود [۲۰].

اگر استانداردهای حسابداری دقیق تر تهیه و تدوین شوند باعث کاهش مدیریت سود خواهد شد. تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری، مدیریت سود را نامطلوب ارزیابی می کنند و همواره سعی دارند با دقیق تر کردن استانداردهای حسابداری آزادی عمل مدیران را در مدیریت سود کاهش دهند [۱۵].

“حاجی وند” (۱۳۷۶) در تحقیقی تحت عنوان انگیزه های مدیریت در هموار سازی سود، گزارشی از تمامی شرکت های تولید کننده سیمان انجام داد. هدف وی این بود که آیا هموار سازی سود و دستکاری سود در خدمت منافع مدیران است و یا در خدمت افزایش ثروت سهام داران، که نتایج تحقیق وی گویای این نکته بود که هدف از دستکاری سود افزایش منافع شخصی مدیریت است.

۱۳۸۰ در بورس پذیرفته شده و در طی سال ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۴ سال مالی خود را تغییر نداده اند و همچنین معاملات آنها در بورس دچار وقفه نشده باشد (باستثنای دوره تشکیل مجامع).

با توجه به مجموعه شرایط یاد شده، نمونه آماری تحقیق شامل ۱۶۶ شرکت بود که نمایه ۱-۱ شرکت های انتخاب شده بر حسب گروه و صنعت را نشان می دهد.

قلمرو زمانی تحقیق

قلمرو زمانی تحقیق در برگیرنده اطلاعات ۵ ساله شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۴ است. با توجه به استانداردهای حسابداری ایران و طبق استاندارد شماره ۲ آن، شرکت ها از ابتدای سال ۱۳۸۰ موظف به تهیه صورت جریان وجوه نقد پنج بخشی هستند این عامل باعث شد که محدوده زمانی انتخاب شرکت های نمونه از ابتدای سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ باشد.

روش های آزمون فرضیات

برای آزمون فرضیات این تحقیق، در ابتدا از طریق شاخص "ایکل" شرکت های دستکاری کننده سود مشخص شد و سپس از طریق مدل "رگرسیون" و با استفاده از نرم افزار Excel و Spss ۱۳ و سطح اطمینان ۰/۹۵ فرضیات تحقیق آزمون شد.

شاخص ایکل

دستکاری سود توسط شرکت ها، بوسیله شاخص "ایکل" اندازه گیری می شود. این شاخص پس از "ایکل" (۱۹۸۱) توسط محققین دیگری مانند آلبرشت و ریچاردسون (۱۹۹۰)، آشاری و همکاران (۱۹۹۴) و "میچلسون و همکاران" (۱۹۹۵) مورد استفاده قرار گرفته است. مدل ایکل تغییر پذیری سود را با تغییر پذیری فروش مقایسه می کند. منطق اصلی به کار رفته در این مدل به رفتار هزینه های ثابت بر می خورد. به عبارت دیگر وجود هزینه های ثابت باعث می شود تا در حالت عادی

به عنوان دستکاری کننده سود و اگر بزرگتر یا مساوی یک باشد به عنوان غیر دستکاری کننده سود شناخته می شود [۱]. مزیت‌های این شاخص عبارت است از:

- ۱- شاخص ایکل دستکاری سود را بدون نیاز به قضاوت‌های ذهنی برای پیش بینی سود و برآورد هزینه‌ها اندازه گیری می کند.
- ۲- در این شاخص از اطلاعات چند دوره زمانی (سری‌های زمانی) به جای اطلاعات یک دوره استفاده می شود.

فرمول آماری محاسبه "ایکل" به شرح فوق است:

$$\frac{\Delta I}{\Delta S} = \frac{\Delta I}{\Delta S} \times \frac{CV}{CV}$$

ΔI : تغییرات سود طی چند دوره
 ΔS : تغییرات فروش طی چند دوره
 CV : ضریب تغییر متغیر مورد نظر (که از تقسیم انحراف معیار متغیر مورد نظر بر میانگین همان متغیر به دست می آید) [۱].

مدل مورد استفاده برای بررسی فرضیات به شرح ذیل است

$$I_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Q_{i,t-1} + \beta_2 E_{i,t} + \sum_{k=1}^K \gamma_k MISREP(k)_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

$I_{i,t}$: سطح سرمایه گذاری شرکت i در دوره t
 $Q_{i,t-1}$: نسبت ارزش بازار دارایی‌ها به ارزش دفتری دارایی‌ها در آغاز سال مالی
 $E_{i,t}$: جریان وجوه نقدی عملیاتی شرکت
 $MISREP(k)_{i,t}$: دوره مالی مصادف با ارایه اطلاعات نادرست مالی در شرکت
 $K = -2$ TO $k = -1$: دوره های مالی مصادف با ارایه اطلاعات نادرست مالی در دو سال قبل.
 $K = 0$: دوره مالی مصادف با ارایه اطلاعات نادرست مالی.
 $K = +1$ TO $k = +2$: دوره های مالی ۲ سال بعد از دوره مالی مصادف با ارایه اطلاعات نادرست مالی
 γ_k : این ضریب، انحراف از سرمایه گذاری بهینه را برای سرمایه گذاری مصادف با ارایه صورت‌های مالی نادرست را منعکس می کند.

(حالتی که هیچ نوع دستکاری در سود صورت نگرفته باشد) تغییر پذیری سود بیشتر از تغییر پذیری فروش باشد. مفهوم اهرم عملیاتی نیز می تواند در توضیح این واقعیت به کار گرفته شود. روشن است که در صورت وجود هزینه های ثابت عملیاتی درجه اهرم عملیاتی همواره بزرگتر از ۱ است بنابراین درصد تغییر در سود (ناشی از تغییر در فروش) باید بیشتر از درصد تغییر در فروش باشد. به علاوه با افزایش هزینه های ثابت عملیاتی، درجه اهرم عملیاتی نیز افزایش می یابد و فاصله آن از ۱ بیشتر می شود لذا تغییر پذیری سود به طور آشکاری بر تغییر پذیری فروش فزونی می یابد. اگر شاخص "ایکل" کوچکتر از یک باشد، شرکت

ε_{it} : خطای مدل

برای انجام سرمایه گذاری انگیزه ای وجود ندارد [۸]. این نسبت از طریق زیر به دست می آید:

$Q =$ توبین

۲. متغیر بازده دارایی‌ها (ROA) یکی از معیارهای ارزیابی عملکرد مدیریت و سنجش توانایی وی برای استفاده بهینه از دارایی‌های شرکت نرخ بازده دارایی‌ها است. از مدیریت انتظار می رود تا دارایی‌های در اختیار را چنان بکار گیرد که حداکثر بازده را به دست آورد. نسبت سود آوری نشان می دهد که مدیریت به ازای به کارگیری هر ریال از دارایی‌ها چند ریال سود کسب کرده است. بازده دارایی‌ها از طریق تقسیم سود خالص پس از کسر مالیات بر جمع دارایی‌ها حاصل می شود.

۳. وجوه نقد عملیاتی به مجموع دارایی‌ها (CF/TA) سود محاسبه شده حسابداری، ناشی بر مبنای تعهدی است. بسیاری از اقلام درآمدی و هزینه ای شرکت‌ها نشان دهنده جریان نقدی ورودی و خروجی طی یک دوره نیستند. هم چنین چرخه عملیاتی شرکت در برگزیده عملیاتی است که الزاماً به جریان وجه نقد منجر نمی شود. برخی سهام‌داران به غلط تصور می کنند که سود خالص معادل مبلغی است که شرکت توان پرداخت و تقسیم آن را دارد. در صورتی که در اغلب موارد این گونه نیست. اگر سود خالص شرکت برابر با مجموع جریان نقدی عملیاتی باشد می توان گفت که سود آن شرکت از کیفیت بالایی برخوردار است. تحلیل گران مالی با لحاظ کردن اقلام تعهدی و معوق در محاسبه سود، می توانند ارزیابی مناسبی از توان نقدی شرکت به دست آورند. برای حذف اثر اندازه شرکت در این تحقیق از نسبت جریان نقد عملیاتی به مجموع دارایی‌ها استفاده شده است.

پدیده مدیریت سود
در سال‌های اخیر
موضوع مورد علاقه
محققان حسابداری
و مالی بوده است
این پدیده نوعی
اقدام آگاهانه با هدف
طبیعی نشان دادن
سود شرکت برای
رسیدن به یک سطح
مطلوب و مورد نظر
است

متغیرهای وابسته تحقیق

در این تحقیق متغیرهای وابسته عبارتند از $\frac{CAPEX}{NPPE} - \frac{CAPEX}{X}$ منظور از CAPEX مخارج سرمایه ای^۱ است. مخارج سرمایه ای مخارجی هستند که انتظار می رود منافع آن علاوه بر دوره جاری به دوره های آینده نیز تسری یابد. در این تحقیق مخارج سرمایه ای از قسمت فعالیت‌های سرمایه گذاری صورت جریان وجوه نقد شرکت‌ها استخراج شده است. منظور از NPPE^۲ خالص دارایی‌های ثابت مشهود در آغاز سال مالی است. که از ترازنامه شرکت‌ها استخراج شده است. همچنین منظور از TA^۳ کل دارایی‌های شرکت در آغاز سال مالی است. اطلاعات مورد نیاز از منابع مختلفی از جمله از نرم افزار دناسهم- تدبیر پرداز و صورت‌های مالی شرکت‌ها استخراج شده است.

نتایج حاصل از آزمون

ابتدا از طریق شاخص "ایکل" شرکت‌های دستکاری کننده سود

مراحل بررسی فرضیات آماری

۱- بررسی ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته و مطالعه معنی داری ضرایب با استفاده از ضریب همبستگی پیرسن.

۲- بررسی نوع و شدت روابط بر اساس نمودارهای پراکنش

۳- برازش مدل رگرسیونی چند گانه: در این مرحله مدل برازش شده ضریب تعیین، فرض عدم کفایت مدل ($H_0: \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_k = 0$) و آزمون‌های معنی داری تک تک متغیرهای مستقل مدل ($H_0: \beta_i = 0$) انجام شد.

۴- بررسی فرضیات زیر بنایی الف) از نمودار پراکنش باقیمانده های استاندارد شده در مقابل پیش بینی های استاندارد شده برای بررسی همگنی واریانس استفاده شد [۵].

ب) برای بررسی نرمالیتی از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شد اگر احتمال مربوط به این آزمون بزرگتر از ۰/۰۵ باشد با اطمینان ۹۵٪ نرمال بودن باقیمانده ها تایید قرار می شود [۵].

ج) برای بررسی استقلال باقیمانده ها از آماره دوربین واتسن و آزمون Runs استفاده شد. اگر مقدار آماره دوربین واتسن نزدیک به عدد ۲ باشد استقلال باقیمانده ها پذیرفته می شود [۵].

متغیرهای تحقیق

متغیرهای مستقل

۱. متغیر Q توبین: یکی از معیارهای مهم ارزیابی عملکرد، معیار Q توبین است. این معیار در دهه ۱۹۷۰ توسط آقای "توبین"^{۱۵} ارائه که موجب تحول علمی در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها شد و در دهه اخیر به طور گسترده ای توسط محققان مورد استفاده قرار گرفته است. به طور کلی اگر نسبت Q توبین بزرگتر از یک باشد می توان گفت شرکت در حال رشد بوده و انگیزه زیادی برای سرمایه گذاری وجود دارد. اما اگر این نسبت کوچکتر از یک باشد می توان نتیجه گرفت که شرکت فاقد رشد است و بنابراین

همچنین با توجه به مشاهده وجود رابطه مستقیم و معنی دار بین متغیرهای وابسته Capex/Nppe و Capex/TA یا متغیر ROA بنظر می رسد وجود این متغیر در مدل های رگرسیون به افزایش دقت مدل ها منجر شود. از اینرو بررسی فرضیات در دو وضعیت با متغیر ROA و بدون آن بررسی شد.

جمع بندی نتایج آزمون فرضیه اول فرضیه اول: شرکت های دستکاری کننده سود در دوره دستکاری سود سطوح سرمایه گذاری بالاتری نسبت به فرصت های سرمایه گذاری مورد انتظار داشته اند. خلاصه نتایج آزمون های انجام گرفته در مورد فرضیه اول با حالت های مختلف در نمایه ۱-۳ ارائه شده است:

جمع بندی نتایج آزمون فرضیه دوم فرضیه دوم: شرکت های دستکاری کننده سود بعد از دوره مالی دستکاری سود سطوح سرمایه گذاری پایین تری نسبت به فرصت های سرمایه گذاری مورد انتظار داشته اند. خلاصه نتایج آزمون های انجام گرفته در مورد فرضیه دوم با حالت های مختلف در نمایه ۱-۴ ارائه شده است.

نتیجه گیری
در این تحقیق هر دو فرضیه تحقیق رد شدند هر چند که نتایج این تحقیق با یافته های تحقیقات مایرن و دیگران در سال ۲۰۰۵ مطابقت نداشت اما از نتایج حاصل از آزمون می توان نتیجه گرفت که در شرکت های مورد مطالعه، مدیریت سود اعمال می شود. مدیریت سود سبب ارایه اطلاعات مالی به صورت غیر واقعی می شود که در چنین حالتی استفاده کنندگان از اطلاعات مالی دچار گمراهی خواهند شد. برای جلوگیری از گمراه شدن استفاده کنندگان باید مدیریت سود را به اطلاع آنان رساند و آن ها را از مدیریت سود آگاه ساخت تا با دقت بیش تری به تحلیل اطلاعات مالی بپردازند و بتوانند تصمیم

نمایه ۱-۳: آزمون فرضیه اول

نتیجه بررسی فرضیات زیر بنایی	نتیجه آزمون فرضیه یک	متغیرهای مستقل موجود در مدل	متغیر وابسته
عدم اعتبار نتایج به دست آمده (رد شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	CF/TA , Q_inv	Capex/Nppe
عدم اعتبار نتایج به دست آمده (رد شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	ROA , CF/TA , Q_inv	Capex/Nppe
وجود اعتبار برای نتایج به دست آمده (تأیید شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	CF/TA	Capex/Nppe
وجود اعتبار برای نتایج به دست آمده (تأیید شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	Q_inv	Capex/Nppe
وجود اعتبار برای نتایج به دست آمده (تأیید شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	ROA	Capex/Nppe

نمایه ۱-۴: آزمون فرضیه دوم

نتیجه بررسی فرضیات زیر بنایی	نتیجه آزمون فرضیه دو	متغیرهای مستقل موجود در مدل	متغیر وابسته
عدم اعتبار نتایج به دست آمده (رد شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	CF/TA , Q_inv	Capex/TA
عدم اعتبار نتایج به دست آمده (رد شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	CF/TA , Q_inv, ROA	Capex/TA
وجود اعتبار برای نتایج به دست آمده (تأیید شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	CF/TA	Capex/TA
وجود اعتبار برای نتایج به دست آمده (تأیید شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	Q_inv	Capex/TA
وجود اعتبار برای نتایج به دست آمده (تأیید شدن فرضیات زیر بنایی)	رد می شود	ROA	Capex/TA

در نمونه شرکت های انتخاب شده مشخص شد. از تعداد ۱۶۶ شرکت، ۹۳ شرکت به عنوان شرکت های دستکاری کننده سود و ۷۳ شرکت به عنوان شرکت های غیر دستکاری کننده سود بودند. پس از مشخص شدن نتایج آزمون شاخص ایکل، آزمون فرضیه بر روی شرکت های دستکاری کننده سود صورت گرفت. همان طور که نمایه ۱-۲ نشان می دهد بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل در سطح معنی داری ۰.۹۵٪ ارتباط مثبت و معنی دار مشاهده می شود.

نمایه ۱-۲: همبستگی بین متغیرهای مدل

یکی از اهداف مدیریت سود حفظ اعتبار شرکت است زیرا باعث می شود شرکت کارا و پویا به حساب آید

گیری صحیحی اتخاذ کنند.

پیشنهاد به استفاده کنندگان

از آنجا که دستکاری در سود می تواند به نتایج گمراه کننده منجر شود. لذا آشنایی با نحوه عمل مدیران در این زمینه می تواند به دولت، تدوین کنندگان استاندارد و مقامات مالیاتی در جهت شفاف سازی اطلاعات سود و بهینه ساختن موارد مرتبط با سود شرکتها، کمک کند.

فهرست منابع و مأخذ

- ۱- اشراقی، فریدون. (۱۳۸۴). «بررسی عوامل موثر بر هموار سازی سود در میان شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه عالی بانکداری ایران.
- ۲- ایران دوست، فاطمه. (۱۳۷۹). «تأثیر پذیرش شرکت ها در بورس بر هموار سازی سود» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۳- توجگی، محمود. (۱۳۸۱). «تأثیر هموار سازی سود بر بازده سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد مشهد.
- ۴- خانی، عبدالله. (پاییز ۸۲). «مدیریت سود و پاداش مدیران». فصلنامه مطالعات حسابداری (نشریه دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی)، شماره ۳، تهران.
- ۵- دمودار، گوجاراتی. (۱۳۷۸). «مبانی اقتصاد سنجی». ترجمه حمید ابریشمی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم. جلد دوم.
- ۶- رخشانی، محمد حسین. (تیر ۱۳۸۴). «ابزارهای مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار». ماهنامه اقتصادی بورس، شماره ۴۸.
- ۷- شباهنگ، رضا. (۱۳۸۲). «تئوری های حسابداری». جلد اول مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، سازمان حسابرسی، چاپ دوم، نشریه ۱۵۷.
- ۸- کاوسی، علی رضا. (دی ۱۳۸۳). ارتباط

نسبت Q توبین و ارزش افزون اقتصادی. ماهنامه بورس اقتصادی، شماره ۴۴.

۹- کردستانی، غلامرضا. (۱۳۸۱). «مدیریت سود». ماهنامه اقتصادی بورس، شماره ۳۳.

۱۰- کوچکی، حسن. (۱۳۷۳). هموار سازی سود از طریق زمان بندی فروش دارایی ها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

۱۱- همتی، داود. (۱۳۸۳). «بررسی اثر قراردادهای بدهی، هزینه ای سیاسی، طرح های پاداش و مالکیت بر مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران». بررسی های حسابداری و حسابرسی، (نشریه دانشکده مدیریت دانشگاه تهران). سال یازدهم، شماره ۳۶.

12- Dechow , p.sweeney , A. 1996. causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by SEC. contemporary Accounting Research , 19. pp. 1-36.

13- Ewert , Ralf , Alfred wagenhofer.2005. "Economic Effects of tightening Accounting standards to Restrict Earning Management." the Accounting Review, Vol 80.No 4.pp.1101.1124.

14-1- Healy.p.M and K.G. palepu. 1993. "the effect of firms financial Disclosure strategies on stock prices," Accounting Horizons. pp.1-11.

14-2- Healy, P.M.1985."the effect of Bouns schemes on Accounting Decisions." Journal of Accounting and Economics. pp.85-107.

14-3- Healy.p. wahlen , J. 1998. "A Review of the earnings Management literature and its implications for standard setting.

15- James E.Hunton, Robert.Libby, and cheril Mazza.2006."financial Reporting Transparency and earning management," the Accounting Rievew, Vol 81, No 1.pp.135-157.

16- Lu , Y vonne y. 2003. "Earning management and securities Litigation."

17- Maureen F.McNichols. and Stephen R,stubben.2005."Does Earning management Affect firms' Investment Decisions?"

18- MCNichols.M. and G.P.Wilson.1988. "Eviden of earning management from the provision for Bad Debts"Journal of accounting Research. p.1-31

19- Richardson. s. Irem. Tuna. Min Wu.2002. predicting earning management: the case of earnings restatements.

20- Ronen, Joshua. Joseph Tzur, Varda Yaari.2006. "the effect of directors equity incentives on earnings management." Journal of Accounting and public policy 25. 356-389.

21- Schipper. K. 198. "Commentary on Earning management" Accounting Horizons.pp.91-102.

22- Scott , William R. "financial Accounting theory." 1997. pp.295-326.